

Îngrijirea copiilor preșcolari: accesibilitatea și calitatea serviciilor

Rezumat

Introducere

Prezentul raport se axează pe accesibilitatea și calitatea serviciilor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (EICP), două dimensiuni care au câștigat un loc din ce în ce mai important pe agenda politică a Europei, de la publicarea în 2011 a Comunicării Comisiei *Educația și îngrijirea copiilor preșcolari: să oferim tuturor copiilor noștri cea mai bună pregătire pentru lumea de mâine*. Mai concret, raportul prezintă date privind acele elemente ale condițiilor de lucru și ale formării la locul de muncă prin care sporește calitatea educației și îngrijirii copiilor preșcolari; de asemenea, prezintă exemple de practici de succes în acceptarea mai multor copii aflați într-o situație vulnerabilă de către aceste servicii. Analiza sistematică a studiilor de cercetare din Europa identifică acele tipuri de formare și acele elemente ale condițiilor de lucru care influențează cel mai puternic calitatea serviciilor. O asemenea analiză reprezintă un instrument util pentru furnizarea de orientări în materie de politică, întrucât oferă o bună imagine de ansamblu a rezultatelor agregate ale diferitelor studii efectuate. În ceea ce privește accesibilitatea serviciilor, raportul prezintă o serie de bune practici, culese sub formă de studii de caz, care au fost evaluate și care descriu resurse suplimentare pentru includerea în serviciile de EICP obișnuite a copiilor cu handicap, cu dificultăți de învățare sau care provin din medii defavorizate.

Contextul politicilor

Multă vreme, accentul la nivelul UE a căzut pe disponibilitatea locurilor de EICP și pe relevanța EICP pentru echilibrul dintre viața profesională și cea privată, însă în ultimul deceniu a devenit tot mai evidentă importanța pe care o au calitatea și rolul EICP în realizarea incluziunii sociale. În comunicarea sa din 2011, Comisia Europeană subliniază situația copiilor cu handicap, a celor cu dificultăți de învățare și a celor defavorizați, reafirmând ideea că serviciile de EICP de înaltă calitate sunt deosebit de benefice pentru aceste grupuri și că EICP oferă posibilitatea de depistare și intervenție timpurie în cazul dificultăților de învățare. În

mod asemănător, recomandarea Comisiei Europene *Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării* subliniază necesitatea ca politicile să se axeze pe copiii expuși unui risc sporit din cauza elementelor defavorizante multiple, atrăgând atenția asupra faptului că serviciile de EICP ar trebui să fie de înaltă calitate, incluzive, accesibile financiar și adaptate necesităților familiilor. Lucrările curente ale OCDE și ale Comisiei Europene în ceea ce privește calitatea EICP subliniază importanța de a dispune de personal calificat și motivat în acest domeniu, precum și necesitatea intensificării eforturilor pentru a face aceste servicii mai accesibile copiilor aflați într-o situație vulnerabilă.

Principalele constatări

Beneficiile dezvoltării profesionale continue: Dezvoltarea profesională continuă are un rol esențial atât în îmbunătățirea rezultatelor copiilor care utilizează serviciile de EICP, cât și în creșterea caracterului incluziv al acestor servicii. Studiile incluse într-o analiză anterioară sistematică a literaturii de specialitate, contractată de Eurofound, arată că formarea este mai eficientă atunci când este integrată în practicile centrelor de EICP – de exemplu, când se desfășoară la locul de muncă, abordează aspecte practice sau implică îndrumare și/sau discuții cu colegii. În cazul cursurilor de formare care durează până la șase luni, o componentă de feedback video are un impact pozitiv asupra dobândirii cunoștințelor de limbă și a dezvoltării cognitive la copii, precum și asupra competențelor practicienilor din domeniul îngrijirii și al stimulării limbajului. Asistența pedagogică pe termen lung, oferită personalului de instructori specializați sau de consilieri pedagogici în cadrul unor grupuri de reflecție, s-a dovedit a fi eficientă în creșterea calității serviciilor de EICP pe o perioadă lungă de timp. De asemenea, există dovezi care indică impactul pozitiv al acestora asupra rezultatelor cognitive și sociale ale copiilor.

Formarea în domeniul incluziunii: Formarea în domeniul incluziunii urmărește să îi învețe pe practicienii cum să interacționeze cu copiii, părinții și personalul din cadrul altor organizații (de exemplu, mediatorii pentru comunitatea romă). Printre stimulentele acordate pentru a încuraja participarea voluntară la cursuri de formare se regăsesc stimulente financiare și anumite tipuri de certificări în cadrul unui program mai amplu de formare (de exemplu, titlul de practician autorizat). Pentru a deschide serviciile către includerea tuturor copiilor, se pune accentul pe asigurarea faptului că toate părțile interesate au o înțelegere comună a conceptului de incluziune.

Inegalitatea calității datelor: În general, datele disponibile privind impactul condițiilor de muncă asupra calității serviciilor de EICP sunt mai puțin solide decât cele din studiile cu privire la formare. Această lipsă de soliditate reprezintă o problemă, întrucât cauzalitatea trebuie să fie stabilită cu precizie în intervenții complexe precum cele din domeniul EICP. Printre lacunele identificate în cercetare se numără impactul cursurilor de formare pe termen scurt integrate în practicile EICP fără o componentă de feedback video, impactul neintegrării unor cursuri în practicile EICP, precum și impactul asupra interacțiunilor dintre personal și copii al formării pe termen lung integrate în practică prin furnizarea de asistență continuă pentru practicienii. În plus, nu există cercetări în ceea ce privește menținerea efectelor formării pe termen mai lung.

Insuficiența studiilor adecvate: Deși procesul de analiză sistematică a inclus căutarea de studii în toate cele 28 de state membre și în toate limbile oficiale ale UE, s-au găsit articole cu arie de cuprindere, concepere și rigoare metodologică adecvate în numai 12 țări (Belgia, Croația, Danemarca, Germania, Irlanda, Italia, Portugalia, Regatul Unit, Suedia, Slovenia, Spania și Țările de Jos).

Lipsa unor evaluări solide ale practicilor: În mod asemănător, există prea puține evaluări solide (cum ar fi studii controlate aleatorii sau evaluări cvasiexperimentale) ale practicilor incluzive în EICP, în special în ceea ce privește resursele suplimentare pentru copiii cu dificultăți de învățare. Punctele de vedere ale copiilor, care sunt beneficiarii finali ai acestor practici, sunt rareori incluse în evaluări, care tind să se axeze pe opiniile practicienilor și ale părinților. Ceva mai puțin de jumătate din studiile de caz au fost evaluate independent de evaluatori externi.

Indicii pentru elaborarea politicilor

- Formarea la locul de muncă este mai eficientă atunci când este integrată în practica EICP și include anumite elemente de feedback. Feedbackul video în cadrul activităților de formare cu durata mai mică de șase luni s-a dovedit eficient în îmbunătățirea competențelor de îngrijire și de stimulare a limbajului ale practicienilor. De asemenea, are un efect pozitiv asupra dobândirii cunoștințelor de limbă și a dezvoltării cognitive la copii.
- Este nevoie de date de cercetare mai solide referitoare la impactul condițiilor de muncă și al practicilor incluzive.
- Valoarea adăugată a resurselor suplimentare folosite în cadrul practicilor incluzive poate fi sporită prin adaptarea activităților de formare existente la diferite categorii de public (de exemplu, modificarea unui curs pentru părinți, astfel încât să răspundă necesităților practicienilor) sau prin furnizarea de resurse de formare online. În unele cazuri, faptul că urmau să aibă prioritate în obținerea de fonduri suplimentare în viitor a reprezentat un stimulent pentru participarea centrelor de EICP la astfel de proiecte.
- Crearea de parteneriate între centrele de EICP și instituții precum organizațiile neguvernamentale sau serviciile sociale crește deschiderea față de copiii aflați într-o situație vulnerabilă.
- Implicarea autorităților locale este percepută ca fiind esențială pentru realizarea schimbărilor, întrucât serviciile de EICP nu pot introduce singure schimbări (atât din perspectivă financiară, cât și din perspectiva pârgurilor de politică). De asemenea, implicarea lor permite obținerea de feedback permanent și o interacțiune continuă între politică și practică. În vederea stabilirii efective de parteneriate cu alte părți interesate, este important să existe o înțelegere comună a obiectivelor și a modului de îndeplinire a acestora.
- Activitățile comune care îi reunesc pe copiii cu nevoi speciale cu ceilalți copii contribuie la eliminarea stigmatizării care poate fi asociată cu anumite resurse suplimentare.
- Decalajul dintre furnizarea serviciilor obișnuite și măsurile de sprijin suplimentare trebuie redus, pentru ca practicile să devină transferabile și sustenabile. În special, lipsa personalului calificat din serviciile de EICP obișnuite constituie un obstacol serios în calea creșterii caracterului incluziv al acestor servicii.

Informații suplimentare

Raportul intitulat *Early childhood care: Accessibility and quality of services* (Îngrijirea copiilor preșcolari: accesibilitatea și calitatea serviciilor) este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Pentru informații suplimentare, vă puteți adresa domnului Daniel Molinuevo, ofițer de cercetare, la adresa dmo@eurofound.europa.eu